

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3167/2016. (VII. 22.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Balsai István és dr. Juhász Imre* alkotmánybírók párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Pfv.VI.20.970/2015/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozók – meghatalmazással igazolt jogi képviselőjük útján – alkotmányjogi panasszal fordultak az Alkotmánybírósághoz.
- [2] Az indítványozók – az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján előterjesztett – alkotmányjogi panaszukban a Kúria Pfv.VI.20.970/2015/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérték.
- [3] Az ügy előzményei a következők. Az indítványozók a 2005-ben kötött deviza-alapú, jelzáloggal biztosított lakáshitel szerződésük érvénytelenségének megállapítása iránt keresetet terjesztettek elő a Pesti Központi Kerületi Bíróságnál. Az indítványozók szerint a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló – már nem hatályos – 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.) 213. § *c)*, *d)* és *e)* pontjai alapján a szerződés semmis, mivel nem tartalmazta költségként az árfolyamrést, a törlesztőrészletek összegét (vagy azok számítási módját) a teljes futamidőre vonatkozóan, illetve nem határozta meg azokat a feltételeket sem, amelyek bekövetkezése esetén az alperes pénzügyi intézmények az egyoldalú szerződésmódosítás jogával élhettek. Az indítványozók keresetét a Pesti Központi Kerületi Bíróság a 27.P.92.880/2012/24. számú ítéletével elutasította. Az ítéletben foglaltak szerint a szerződés alapján egyértelműen megállapítható volt a törlesztőrészletek számításának módja, összegszerű meghatározása azonban – az árfolyam előre meg nem becsülhető változása miatt – nem volt elvárható a pénzügyi intézményektől, illetve az nem is volt lehetséges. Az elsőfokú bíróság az indítványozók keresetét a régi Hpt. 213. § (1) bekezdés *c)* és *d)* pontjai alapján sem találta megalapozottnak. Az elsőfokú ítélet ellen az indítványozók fellebbezéssel éltek.
- [4] A Fővárosi Törvényszék a 43.Pf.630.709/2014/5. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, és – a régi Hpt. 213. § (1) bekezdés *c)*, *d)* és *e)* pontjai alapján – megállapította a szerződés érvénytelenségét. A Fővárosi Törvényszék kiemelte, hogy a törlesztőrészletek összegének meghatározása csak egzakt módon történhet, nem pedig esetlegesen választott napi árfolyam alapulvételével. Az ítélet ellen az alperes pénzügyi intézmények terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet.
- [5] A Kúria – az alkotmányjogi panasszal támadott – Pfv.VI.20.970/2015/6. számú ítéletében a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, és az első fokú ítélet megváltoztatásával megállapította, hogy a felek között létrejött szerződésnek az árfolyamrésre és az egyoldalú kamat-, költség- és díjemelésre vonatkozó rendelkezései érvénytelenek. A Kúria a támadott ítéletében rámutatott, hogy a másodfokú bíróság jogszabálysértéssel állapította meg a szerződés teljes érvénytelenségét, mivel a 6/2013. számú PJE határozat 5. pontjához fűzött indokolás, illetve a 2/2014. számú PJE határozat (a továbbiakban: PJE határozat) 3. pontja alapján eleve csak részleges érvénytelenségről lehetett szó. A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Törvény) 3. § (1) bekezdése már kifejezetten részleges érvénytelenséget eredményező semmis kikötésnek minősítette az árfolyamrés alkalmazását (helyébe mind a folyósítás, mind pedig a törlesztés esetén a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyama lép), ezt tehát a Kúria hivatalból – az eljárás megismétlése nélkül – megállapíthatta. A Kúria az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségének kérdésében úgy foglalt állást, hogy a felek közötti szerződés tartalmazta az oklistát, ezért a szerződés megfelelt a régi Hpt. 213. § (1) bekezdés *d)* pontjában foglaltaknak, így nem tekinthető jogszabályba ütközőnek, e vonatkozásban a tisztességtelenség kérdése merülhetett fel. Az indítványozók a tisztességtelenség megállapítására nem terjesztettek elő kere-

setet, ami azonban szükségtelen is lett volna a Törvény 4. §-ával felállított vélelemre tekintettel (az alpereseknek a törvényi vélelem megdöntésére irányuló keresetét a Kúria egy másik ügyben elutasította). Az előzőekre tekintettel a Kúriának ismételen csupán deklarálnia kellett az egyoldalú kamat, költség és díjmelésre vonatkozó rendelkezések érvénytelenségét. Az indítványozók keresete e két elemben tehát – a jogcím és a jogkövetkezmények téves megjelölése ellenére – érdemben alapos volt.

- [6] A Kúria ítéletével szemben az indítványozók alkotmányjogi panaszt terjesztettek elő. Az indítványozók álláspontja szerint a másodfokú ítélet jogerősen kimondta, hogy a kölcsönszerződés érvénytelen (semmis). Kifejtik, hogy a Kúria a jogerős döntés meghozatalát követően elfogadott PJE határozatot visszaható hatállyal – a jogerőt áttörve – alkalmazta, ezért a támadott ítélet sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését. Az indítványozók előadják, hogy a Kúria ítéletét objektív jogi rendelkezések figyelmen kívül hagyásával – a jogbiztonságot és alapvető jogelveket sértő indokolással – hozta meg, ezért az sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdését. Az indítványozók az előzőekkel összefüggésben az Alaptörvény 28. cikkének sérelmére is hivatkoztak.
- [7] 2. Az Alkotmánybíróságnak az Abtv. 56. § (1) bekezdése értelmében először azt kellett megvizsgálnia, hogy az alkotmányjogi panasz eleget tesz-e a befogadhatóság feltételeinek.
- [8] Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz *formai* követelményeinek való megfelelés körében áttekintette, hogy az indítvány határidőben érkezett-e [Abtv. 30. §-a], illetve, hogy tartalmaz-e határozott kérelmet [Abtv. 52. § (1b) bekezdése].
- [9] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése értelmében – az Abtv. 27. §-a szerinti – alkotmányjogi panaszt – a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. A Kúria a támadott döntést 2015. október 27-én hozta meg, az indítványozók alkotmányjogi panaszukat 2015. december 23-án – megállapíthatóan határidőben – adták postára.
- [10] Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 52. § (1b) bekezdése szerinti határozott kérelmet kell tartalmaznia. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozók kérelme e feltételeknek csak részben felel meg. Az indítványozók hivatkoztak az Alaptörvény 28. cikkére, ugyanakkor e rendelkezés sérelmével kapcsolatosan indokolást nem terjesztettek elő. Az indítványozók a Kúria döntésének alaptörvény-ellenességét az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése vonatkozásában azért állították, mert szerintük az eltért a jogszabályoktól, valamint a jogbiztonság elvétől. Az indítványozók ugyanakkor nem terjesztettek elő alapjogsérelmüket alátámasztó, alkotmányjogilag megalapozott indokolást, így kérelmük ezek vonatkozásában nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés *b*) pontjában foglaltaknak. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény 28. cikkének sérelmére való hivatkozással összefüggésben megjegyzi a következőket. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az alkotmányjogi panasz jogintézményének célja valamely, az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének orvoslása. Alkotmányjogi panaszt – bizonyos kivételekkel – csak valamely Alaptörvényben biztosított jog megsértése esetén lehet előterjeszteni {lásd például: a 3121/2015. (VII. 9.) AB határozat, Indokolás [89] pontja}. Az Alkotmánybíróság több alkalommal rámutatott arra is, hogy az Alaptörvény 28. cikke a bíróságok számára alkotmányos kötelezettségként írja elő, hogy ítélező tevékenységük során a jogszabályokat az Alaptörvénnyel összhangban értelmezzék. Ugyanakkor az Alaptörvény e szabálya nem az Alaptörvényben az indítványozó számára biztosított jog, így ennek megfelelően vélt sérelmére alkotmányjogi panasz sem alapítható {lásd például: 3109/2016. (VI. 3.) AB végzés, Indokolás [20] pontja}.
- [11] 3. Az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt *tartalmi* feltételeinek (az Abtv. 27. §-ának, illetve a 29–31. §-ainak) való megfelelés vizsgálata során az Alkotmánybíróság a következőket állapította meg.
- [12] 3.1. Az indítványozók a bírósági ügyek felperesei, ezért érintettségük egyértelműen megállapítható, jogorvoslati lehetőségeiket kimerítették.
- [13] 3.2. Az Alkotmánybíróság az előbbieken már hivatkozott azon – töretlen – gyakorlatára, amelynek értelmében alkotmányjogi panaszt csak valamely, az Alaptörvényben biztosított jog sérelmére lehet alapítani. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor következetes gyakorlatot követ a tekintetben is, hogy „a jogbiztonság önmagában nem Alaptörvényben biztosított jog, így a B) cikk (1) bekezdésének a sérelmére alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetben – a visszaható hatályú jogalkotás és jogalkalmazás, valamint a felkészülési idő hiánya esetén – lehet alapítani” {3051/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [14], továbbá lásd még például: 3066/2013. (II. 28.) AB végzés, Indokolás [9] pontja}.

- [14] Az indítványozók alkotmányjogi panaszukban kifejtett érvelésük lényege szerint a Kúria visszaható hatállyal alkalmazta ügyükben a PJE határozat egyes rendelkezéseit, ezért az ítélet sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdését.
- [15] 3.3. Az Abtv. 29. §-a értelmében az alkotmányjogi panasz indítvány akkor fogadható be, ha az abban kifejtettek a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet támasztanak alá, illetve ha alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vetnek fel.
- [16] Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasszal támadott bírói döntéseket kizárólag alkotmányos szempontok szerint vizsgálja felül, ugyanakkor tartózkodik attól, hogy szakjogi, vagy törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon [megerősítette többek között a 3059/2016. (III. 22.) AB végzés, Indokolás [15] pontja].
- [17] Az indítványozók alkotmányjogi panaszukban kifejezetten a PJE határozat – szerintük – visszaható hatállyal történt alkalmazását sérelmezték. Elsődlegesen annak megállapítása volt szükséges, hogy egy jogegységi határozat (jelen esetben a PJE határozat) alkalmazása felvetheti-e a visszaható hatályú jogalkalmazás kérdését.
- [18] Az Abtv. 37. § (2) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság – többek között – alkotmányjogi panasz alapján felülvizsgálja a jogegységi határozat Alaptörvénnyel való összhangját. Az Abtv. szövege elsősorban a jogegységi határozatnak normaként történő felülvizsgálatára utal, ugyanakkor nem zárja ki annak alkalmazásával összefüggésben az Abtv. 27. §-a szerinti panasz benyújtását [a jogegységi határozat alkotmányjogi panasz eljárásban történő felülvizsgálatával összefüggésben lásd például a 3264/2014. (XI. 4.) AB határozat, Indokolás [32]–[36] pontjait, illetve a 7/2015. (III. 19.) AB határozat, Indokolás [27] pontját]. A jogegységi határozat meghozatalának, alkalmazásának feltételeit az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése, valamint a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32–44. §-ai határozzák meg. Az Alkotmánybíróság a PJE határozat 1. pontjának alkotmányossági vizsgálata során hozott 11/2015. (V. 14.) AB határozat, Indokolás [29] pontjában megerősítette egy korábbi döntését, amelynek értelmében az Alaptörvény a Kúria számára – a jogalkalmazás egységessége érdekében – biztosítja, hogy jogegységi határozatban valamely jogszabály értelmezésére vonatkozóan egységes és kötelező tartalmat adjon [a jogegységi határozat alkotmányos funkcióját legutóbb a 2/2016. (II. 8.) AB határozat foglalta össze]. A Bszi. 42. § (1) bekezdése értelmében a jogegységi határozat a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától – valamennyi bíróságra, így a Kúriára nézve is – kötelező. A jogegységi határozat intézménye tehát szükségszerűen egy múltban keletkezett jogszabály egységes értelmezését hivatott biztosítani [ezzel összefüggésben lásd például: 2/2016. (II. 8.) AB határozat, Indokolás [48] pontja], amely közzétételét követően valamennyi bíróság által – a folyamatban lévő ügyekben is – alkalmazandó.
- [19] A Kúria a PJE határozatot – a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében – a másodfokú ítélet meghozatalát (2014. április 30.) követően hozta meg (2014. június 16.). Az Alkotmánybíróság – a Törvény egyes rendelkezéseinek alkotmányossági vizsgálata során – a 34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [96] pontjában rámutatott, hogy „a bíróságoknak az egyedi ügyekben értelmezés útján kialakított gyakorlata (az anyagi jogi szabályok eseti értelmezése) eredményezte [...] a PJE határozat megszületését [...]”. A Kúria a jogegység biztosítása érdekében foglalta össze az egyedi jogesetek eldöntése során felmerült és alkalmazott irányadó elveket és szabályokat”. Az előbb idézett alkotmánybírósági döntésben említett egyedi jogesetek a deviza alapú kölcsönszerződésekkel összefüggésben – a jelen ügy alapját képező eljáráshoz hasonló – tömegesen született bírósági döntések voltak. A Kúria a PJE határozatot tehát éppen ezen, nagyszámú ügyek egységes elbírálása érdekében hozta meg. Az előbbieken kifejtettekre tekintettel megállapítható, hogy a PJE határozatnak a támadott ítéletben való alkalmazása nem sérti – és nem is sértheti – a visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmát, mivel az egyfelől az alkotmányjogi panasszal is érintett ügyekre vonatkozó egységes ítélezési gyakorlat biztosítása érdekében született, másfelől – éppen előző funkciójának beteljesítése céljából, a Bszi. 42. § (1) bekezdésére tekintettel – a folyamatban lévő ügyekben, így a felülvizsgálati eljárás során is alkalmazandó.
- [20] 4. Az Alkotmánybíróság mindezekre tekintettel megállapította, hogy az indítványozók alkotmányjogi panasza egyrészt nem felel meg az Abtv.-ben előírt formai követelményeknek, másrészt nem támaszt alá a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet, illetve nem vet fel olyan, alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést, amely az alkotmányjogi panasz befogadását és érdemi elbírálását indokolná.

- [21] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az Abtv. 52. § (1b) bekezdés *b)* pontjában, valamint a 29. §-ában foglaltak, illetve az Alkotmánybíróság Ügyrendjének 30. § (2) bekezdés *a)* és *h)* pontja alapján az indítványt visszautasította.

Budapest, 2016. július 11.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
tanácsvezető,
előadó alkotmánybíró

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [22] Az alkotmányjogi panasz visszautasításával és részben annak indokaival is egyetértek. A PJE határozat visszamenőleges hatályú alkalmazásával kapcsolatos indítványi elem visszautasítását azonban más okból tartottam volna megalapozottnak.
- [23] A végzésben megjelenő gondolattal, amely szerint a jogegységi határozat természeténél fogva „visszamenőleges hatályú”, hiszen egy múltban keletkezett norma egységes értelmezését hivatott megteremteni, egyetértek.
- [24] Ugyanakkor a többségi végzés a visszamenőleges hatályú jogalkalmazás fogalmával operálva megállapítja, hogy az alkotmánybírói gyakorlat „következetes” abban, hogy a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalma kiterjed a bírói jogalkalmazásra is. Ez a megállapítás azonban nem kellően átgondolt és nem kellően megalapozott.
- [25] Helyesnek és követendőnek azt a gyakorlatot tartom, amelyet az Alkotmánybíróság – az indítványozók által kifejezetten sérelmezett visszaható hatályú bírósági jogalkalmazás kérdését illetően – az alábbi ügyben a következőképpen fogalmazott meg: „[a]z alkotmányjogi panasznak a bíróságok »visszaható hatályú joggyakorlását« sérelmező része tekintetében az Alkotmánybíróság szükségesnek tartja megjegyezni, hogy a jogállamiság alkotmányossági elemeként számon tartott visszamenőleges hatály kérdése a jogalkotást illetően vethet fel alkotmányossági aggályokat, a bíróságok ítélkezési tevékenysége szükségképpen visszamenőleges jellegű, így annak önmagában alaptörvény-ellenesség nem tulajdonítható.” {3013/2016. (I. 25.) AB végzés, Indokolás [20]}
- [26] Teljesen feleslegesnek és elhibázottnak tartom tehát a visszamenőleges hatályú jogalkalmazás fogalmának bevezetését az alkotmánybírói gyakorlatba. Álláspontom szerint ugyanis a visszamenőleges alkalmazandóság körében a visszaható hatályú jogalkotás tilalmához hasonló, a jogállamiságból közvetlenül levezethető követelmény nincs, hanem a vonatkozó szakjogági jogszabályi rendelkezések előírásait kell követni. Ettől függetlenül természetesen ezekben az esetekben is szem előtt kell tartani az e körben, az Alkotmánybíróság által korábban megfogalmazott alkotmányos követelményeket, így a szerzett jogok védelmét vagy a kellő felkészülési idő biztosítását.
- [27] A jelen ügyben tehát egyetértek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének sérelmére alapított indítványi elem visszautasításával, de nem a visszamenőleges hatályú jogalkalmazás hiányára hivatkozva, hanem azért, mert a bírói döntésben megjelenő jogértelmezés nem vetett fel a jogbiztonság elvének sérelmét feltételező alapvető alkotmányjogi kérdést.

Budapest, 2016. július 11.

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

[28] A párhuzamos indokoláshoz csatlakozom.

Budapest, 2016. július 11.

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/3411/2015.

• • •